

Celje - skladišče

D-Per
65/1976

5000013530,6

COBISS o

OSREDNJA KNJ. CELJE

RUDAR

GLASILO KOLEKTIVA
RUDARSKO-ELEKTROENERGETSKEGA KOMBINATA VELENJE

LETO X

PETEK, 26. NOVEMBRA 1976

ŠTEVILKA 6

Ob dnevu Republike

29. november 1943 je bil in ostane v zgodovini naših narodov in narodnosti velika zgodovinska prelomnica.

II. zasedanje Avnoja v Jajcu je drzno in odločno zdrobilo okove preteklosti in zaslužjenosti. Sredi štiriletnega divjanja vojne in hudih krvavih bojev nepokornih jugoslovanskih narodov in narodnosti za narodno osvoboditev se je izkovala tudi revolucija. Ravno zaradi odprtih ran, ki so jih vedno znova zadajali okupator in domači izdajalci skupaj z ostanki buržoazije, je moč našega boja in revolucije stalno rasla in se razvijala od formiranja partizanskih čet do armad, od vaških narodnoosvobodilnih odborov do Avnoja ter končno dosegla narodno osvoboditev in zmago socialistične revolucije.

Pod vodstvom naše Partije s tovarišem Titom na čelu je enotnost in bratstvo narodov in narodnosti Jugoslavije premagalo tudi vse poveljne pritiske in obrekovanja z Zahoda kakor tudi posledice zloglasne informbirojevske politike na Vzhodu.

S premagovanjem surovih pritiskov na našo državo po vojni smo dokazali sebi in svetu, da smo sposobni odločno graditi družbo, za katero ni vzorcev, družbo, ki bo sledila geslom naše Partije iz tistih dni, ko se je začela naša narodnoosvobodilna borba in revolucija.

Temelji naše domovine, ki so terjali milijon sedemsto tisoč dragocenih življenj, polnih življenjske sile in nad, so vzdržali!

V dolgih težkih letih smo se bogatili z novimi in novimi izkušnjami in z ustvarjalnim delom spreminjali našo notranjo in zunanjo podobo. Izgrajujemo novo, bogato družbo, stopili smo in hodimo na čelu neuvrščenih držav in se borimo za mir in sožitje na svetu.

Smelo, korak za korakom, uresničujemo ideale delavskega razreda, ko z delavskim samoupravljanjem nezadržno zagotavljamo njegovo oblast.

Novi ustavi in zakon o združenem delu nam prinašajo vrsto novih pravic, dolžnosti in možnosti za nadaljnje poglobljanje samoupravnih odnosov; pri-

Dalje na 2. strani!

RUDAR — Glasilo kolektiva Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, naslov splošne uprave: Velenje — Rudarska 6, telefon h. c. 851 100.

Za organizacijo izdavanja in urejanje skrbi uredniški odbor v sestavi: Alojz Lipičnik (predsednik — RLV), Franc Švener (delegat — RLV), Ivo Petrej (delegat — ESO), Pavel Mejaš (delegat — RLV), informacijska komisija TOZD TEŠ (komisijo sestavljajo: Maks Lomšek, Adolf Ošlovnik in Martin Tomše — kot delegat TOZD TEŠ iz te sestave sodeluje na sejah odbora le eden), Rafael Batič (urednik), Silvo Pešak (odgovoren za tisk), Teodor Jelen (odgovorni urednik), Lojze Filipančič (odgovoren za zvezo z neposrednim obveščanjem).

Stalni sodelavci uredniškega odbora so: Ludvik Mall (svetovalec), Stojan Saje (novinar), Andrej Rozman (stalni dopisnik), Romana Misja (tajnik glasila), Lojz Ojsteršek (fotoreporter) — iz REK Velenje, in Tone Šeliga — iz občinske konference SZDL Velenje.

Naslov uredništva: Velenje, Prešernova 5 (kadrovsko-socialni sektor, soba 31 — telefon interno 260)

Tiska TOZD TISK — Velenje, Foltova 10 • Glasilo prejema vsi člani kolektiva brezplačno • Izhaja po potrebi • Naklada v višini staleža zaposlenih + 80 izvodov

našajo nam nove možnosti in obveze za odločanje v dialektičnem procesu, katerega cilj je zagotovitev neposrednega odločanja slehernega delavca o pogojih in rezultatih združenega dela.

Dan Republike si ti, naša domovina, in v tebi in le taki domovini si tudi želimo živeti.

Varovali in branili te bomo, če bo potrebno tudi za ceno naših življenj, kot so te naši očetje in matere. Nad tvojo varnostjo bedi toliko odločnih borcev, kolikor imaš prebivalcev.

Naš boj med vojno in naši dosežki v novi Jugoslaviji so nam v svetu ustvarili veliko moč in velik ugled. Naša pot bo tudi v bodoče samo naša, Titova pot socialističnega samoupravljanja in graditve Republike združenega dela, bratstva in enotnosti enakopravnih narodov in narodnosti, neuvrščenosti, miru, socializma ter sodelovanja med vsemi narodi sveta.

Domovino - tako, kakršno imamo danes - smo izbojevali vsi skupaj in zrasla je iz naše socialistične revolucije. Domovina, ob misli na tvoj rojstni dan, 29. november, nas obdajajo lepi in plemeniti občutki, kot jih doživi le mati ob rojstvu otroka. Še močnejši so, saj tvoje rojstvo čutijo vsa srca v Jugoslaviji!

Alojz Filipančič

DOMOVINA

Ne bom te klical zaman.
Nikoli ne bom pozabil,
da sem tvoj sin.
Ne bom se izmikal dolžnosti;
to, kar sem, je tvoje!

Kdor ni izkusil ječe,
ne ve, kaj je svoboda.
Kdor ni občutil sovraštva,
ne ve, kaj je ljubezen.

Mi pa vendarle imamo
ljubezen,
imamo domovino;
oboje je zraslo v revoluciji in delu!

S.Ž.

Podatki,
ki opominjajo
in obvezujejo

V drugi svetovni vojni je padlo ali od strahot vojne pomrlo 56 milijonov ljudi: 31 milijonov vojakov in 25 milijonov civilnega prebivalstva. Sovjetska zveza je izgubila 20 600 000 ljudi, Nemčija 6 750 000, Poljska 4 300 000, Jugoslavija 1 706 000, Francija 600 000, Romunija 460 000, Madžarska 420 000, Italija 410 000, Velika Britanija 390 000, Češkoslovaška 365 000, Av-

strija 334 000, ZDA 230 000 (samo vojakov), Holandija 210 000, Grčija 160 000, Belgija 88 000, Finska 84 000, Bolgarija 20 000, Norveška 10 000, Luksemburg 5 000, Danska 1 400, Kitajska, Japonska, Burma in Indonezija skupno 13 800 000 ljudi, itd.

Poleg tega je 35 milijonov ljudi postalo invalidnih. (J. Volk)

Predvideni obseg in cilji začete raziskave delovnih mest rudarjev kopačev v našem rudniku

Razgovor z doktorjem
Jankom Sušnikom
iz ZD Ravne na Koroškem,
vodjem fiziološkega
dela raziskave

Sredi septembra se je začela raziskava delovnih mest rudarjev kopačev v našem rudniku, ki je zbudila veliko zanimanje ne le pri rudarjih, ampak tudi pri marsika-

terem drugem delavcu v naši delovni organizaciji. Zaradi tega je naša služba VPD, ki bo vseskozi sodelovala z izvajalci te raziskave, menila, da bi o tej raziskavi bilo treba spregovoriti tudi v naših glasilih. Mnenje službe VPD smo upoštevali. Že v Informatorju št. 42 z dne 2. oktobra smo orisali predvideni obseg in cilje raziskave ter obljubili, da bomo o njej še pisali. To obljubo zdaj izpolnjujemo z objavo razgovora, ki smo ga konec septembra imeli na jaški Preloge z vodjem fiziološkega dela raziskave - dr. Jankom Sušnikom iz zdravstvenega doma Ravne na Koroškem.

Uredništvo

Vprašanje - Za kakšno raziskavo gre in kateri so njeni cilji?

Odgovor - Gre za fiziološko, psihološko, ekološko in določeno medicinsko analizo delovnih mest kopač odkopa, kopač vzdržbe in kopač priprave.

Opomba uredništva

FIZIOLOGIJA - znanost o delovanju raznih organov in življenjskih pojavih in dogajanjih v človeku, živali ali rastlini

PSIHOLOGIJA - znanost o zakonih duševnega življenja in duševnih pojavih in dogajanjih

EKOLOGIJA - nauk o odnosih živega bitja do zunanjega okolja

ANALIZA - razčlenjevanje, proučevanje, raziskovanje

Ko bomo s temi analizami končali, pa bomo spoznanja o naštetih delovnih mestih strnili. Z drugimi besedami, postavili bomo diagnoze naštetih delovnih mest, tako kot postavimo, recimo pri človeku, diagnozo nekoga njegovega stanja, in to če je ali ni bolnik. To pomeni, rekli bomo: obremenitve pri delu na tem delovnem mestu so take in take; in sicer fizične obremenitve, obremenitve zaradi ekoloških faktorjev (ropota, prahu, klime, zaprašenosti, tresljajev, ipd.) ter obremenitve zaradi psiholoških faktorjev (duševnih napestosti, utrujenosti, spodbud za delo, itd.).

Z raziskavo bomo torej dobili popolno sliko obremenitev pri delu na teh delovnih mestih. Ko bomo tako sliko imeli, pa bo moč večsmerno ukrepati!

Lotiti se bo moč uspešne akcije za večjo humanizacijo naštetih delovnih mest; tega, da bi ljudje pri delu manj trpeli. To je prva naloga vsakogar, ki se ukvarja s humanizacijo, izboljševanjem delovnih mest! Pri tem bo pozornost treba osredotočiti na morebitne kritične točke posameznega delovnega mesta. To je, na tiste točke, ki delavca tako obremenjujejo, da ne moremo pričakovati, da bi le-ta na določenem delovnem mestu lahko vzdržal do upokojitve in odšel v pokoj kolikor toliko zadovoljen in zdrav. Po opravljeni raziskavi bomo morda rekli: na tem delovnem mestu je kritična točka teža dela, in predlagali, da se le-ta sanira z modernizacijo, mehaniziranjem, uvedbo delovnega odmora vsako uro, zaposlitvijo dodatnega delavca v izmeni ali na kakšen drug način. Za sanacijo kake druge takšne točke pa bomo morebiti predlagali obvezno nošenje določenih zaščitnih sredstev. Lahko pa se zgodi tudi, da bi rezultati raziskave terjali popolno rekonstrukcijo katerega od teh delovnih mest, saj take raziskave, kot je ta naša, včasih odkrijejo, da so nujni tudi takšni ukrepi.

Obenem pa nam bo raziskava odprla poti za ustrežnejše kadrovanje delavcev za ta delovna mesta. Dejstvo je namreč, da je moč pravilno kadrovati le v primeru, če poznamo značilnosti oziroma zahteve delovnih mest, za katera kadrujemo. Na osnovi slike, ki jo bomo dobili z raziskavo, bomo vedeli, kakšno srce, recimo, mora imeti kandidat za zaposlitev na teh delovnih mestih, kakšna mora biti njegova splošna telesna kondicija, kakšni morajo biti njegovi čuti (vid, sluh, okus, tip, voh), iznajdljivost, lastnosti volje in značaja, itd. Že sedaj, denimo, zanesljivo vemo, da na teh delovnih mestih zelo trpi hrbtenica, in zato kandidatom za kopače popolnoma utemeljeno slikamo in preiščemo hrbtenico. To je, kot pravimo, ena od relevantnih, odločilnih preiskav pred sprejemom na delo za rudarja kopača.

Na osnovi te raziskave pa bo možno tudi veliko bolj zanesljivo, kvalificirano ugotavljati, kdaj je neki rudar kopač še sposoben delati kot kopač, in če se zdravi, kdaj je zopet sposoben za delo kopača. Na osnovi te raziskave bo torej možno bolj objektivno oceniti tudi invalidnost, se pravi, začasno ali trajno nezmožnost kakor tudi stopnjo nezmožnosti za nadaljnje opravljanje dela na naštetih delovnih mestih.

Vprašanje - Vendar delovnih mest rudarjev kopačev je v našem rudniku veliko več, kot jih boste zajeli s to

raziskavo; zajeta mesta so le najbolj značilna delovna mesta rudarjev kopačev. Kaj pa druga mesta kopačev - tista, ki glede na značilnosti oziroma zahtevnosti padejo med zajeta - bo tudi za ta mesta mogoče na kak način uporabiti rezultate te raziskave; recimo z interpoliranjem?

Odgovor - Seveda bo mogoče, in to tako, kot ste rekli - z interpoliranjem! Delovne zahteve oziroma obremenitve na teh delovnih mestih bo mogoče določiti kot vmesne vrednosti istovrstnih delovnih zahtev oziroma obremenitev na zajetih delovnih mestih. To pa je delo, ki ga lahko opravite v vaši delovni organizaciji sami, brez pomoči od zunaj; brez takih ekip, kot so te, ki sodelujejo pri raziskavi, o kateri teče beseda.

Vprašanje - Od kod so ekipe, ki sodelujejo pri tej raziskavi?

Odgovor - V bistvu gre za eno veliko ekipo, ki združuje več ekip iz različnih delov Slovenije in deluje pod okriljem inštituta za medicino dela v Ljubljani, ta pa spada h Kliničnemu centru.

To integrirano ekipo sestavljajo:

- fiziološka ekipa, ki pripada Koroškemu zdravstvenemu domu na Ravnah;
- psihološka ekipa, ki deluje pri filozofski fakulteti v Ljubljani;
- ekološka ekipa, ki dela, lahko bi rekli, pod vodstvom zavoda za zdravstveno varstvo v Mariboru; in
- medicinska ekipa inštituta za medicino dela v Ljubljani, ki pa zdaj še ni vključena v delo za to raziskavo.

Na kratko bi lahko rekli: organizirani smo čisto po slovensko - policentrično, dislocirano, in naša integrirana ekipa je zaenkrat najbolj verzirana ekipa v republiki za tako raziskavo.

Vprašanje - Kdo je v Sloveniji prvi dal pobudo za take raziskave; ali niste bili to vi, Ravenčani - z analizo obremenitev pri delu na nekaj ključnih delovnih mestih v vaši železarni?

Odgovor - Točno; take raziskave smo se v naši republiki prvi lotili Ravenčani. Od tega je minilo že - čakajte, da pomislim in vam povem čimbolj realen čas! - ja, najmanj 15 let. Raziskovalna ekipa je bila v jedru ista, kot je sedaj; le nekaj novih ljudi je medtem prišlo zraven pa delovne metode smo zelo izboljšali in si izpopolnili raziskovalno opremo. Seveda pa pri tej raziskavi v vašem rudniku ne moremo uporabiti vse naše opreme, saj je večina inštrumentov, ki jih imamo, električnih, uporaba takih inštrumentov pa je v metanskih jamah prepovedana. Zakaj je prepovedana, pa tako veste; ob vključitvi električnega aparata bi zaradi električne iskre lahko prišlo do vžiga metana!

Raziskave, kot je ta, ki jo zdaj opravljamo za vas, so torej že precej stara reč in tudi ne več redka, saj smo poleg tiste prve, ki smo se je lotili na Ravnah, doslej opravili že več takih raziskav. Raziskovali smo deloma mesta v gozdarstvu, pravzaprav delovno mesto gozdnega sekača. O tej raziskavi smo napisali tudi knjigo z

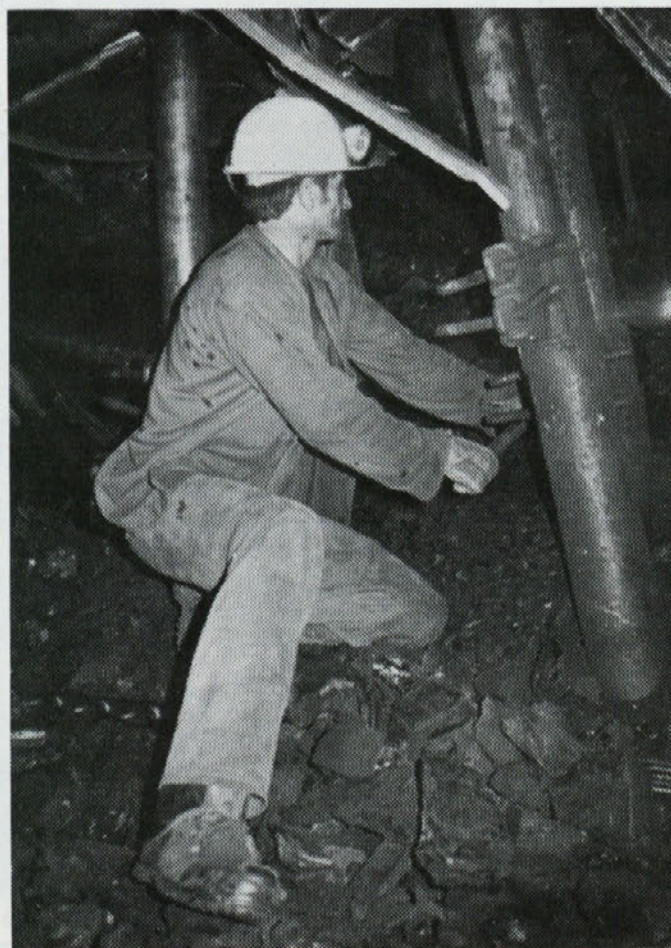
naslovom Beneficirani delovni staž gozdnega delavca sekača; knjiga je precej obsežna - okrog 200 strani ima. Zatem smo se lotili raziskav delovnih mest v rudnikih Idrija in Mežica. Zdaj je na vrsti raziskava v vašem rudniku. Preden smo se lotili te raziskave, pa smo raziskali še nekaj delovnih mest v črni metalurgiji, poleg tega pa še eno delovno mesto v kmetijstvu, in sicer delovno mesto strojnega molznika krav.

Vprašanje - Izsledki takih raziskav so najbrž lahko tudi dobra osnova za določevanje nekaterih kriterijev nagrajevanja po delu?

Odgovor - Prav gotovo, in to zelo objektivna osnova. Čisto drugačna, kot jo dobimo, če ocenimo obremenitve pri določenem delu takole bolj na oči. Za analitsko oceno delovnih mest bodo ti izsledki gotovo dobra osnova. Mimogrede naj povem, da sva z docentom Vrhovnikom izdala publikacijo "10 obremenitev pri delovnih mestih", za katero je sindikat dal svoj placet, privo-ljenje za splošno uporabo pri analitičnem ocenjevanju delovnih mest v Sloveniji.

Vprašanje - Ali lahko rečete že zdaj, na kaj bi prav gotovo morali vplivati izsledki raziskave, ki ste se je lotili v našem rudniku?

Odgovor - Na nagrajevanje po delu gotovo; o tem je malo prej tekla beseda, potem pa na ureditev beneficirane delovne dobe in delovnega odmora ter na priznavanje poklicnih obolenj! Recimo, pri precejšnjem številu rudarjev, ki smo jih vklju-

čili v raziskavo, smo opazili lažje naglušnosti, do katerih je zelo verjetno prišlo pri delu. Pa tudi okvaro hrbtenice je bilo pogosto opaziti, čeprav smo imeli le mali vzorec rudarjev.

Vprašanje - Kolikšen vzorec ste vzeli?

Odgovor - Naša, fiziološka ekipa je vzela za vzorec 37 rudarjev, medicinska ekipa pa bo nedvomno vzela večji vzorec. Sicer pa je tudi naša ekipa morala začeti z medicinsko preiskavo, ker smo pač morali ugotoviti, kako je z zdravjem ljudi, ki jih vključujemo v svoj del raziskave.

S to preiskavo pa je naša ekipa morala začeti tudi zato, ker vzporedno opravlja raziskavo obremenitev pri delu na naštetih delovnih mestih rudarjev kopačev zaradi ogljikovega dioksida v okolnem ozračju.

Vprašanje - Kolikšne koncentracije ogljikovega dioksida ste ugotovili in kakšne so te?

Odgovor - Glede na stalne analize koncentracij ogljikovega dioksida v okolju naštetih delovnih mest, katere opravljate sami, kaj novega nismo ugotovili - koncentracije CO₂ v ozračju se gibljejo približno v višini od 0,6 - 0,9 odstotka. To pa pomeni, da prekoračujejo dovoljeno višino, saj ta znaša 0,5 odstotka. Ob tem vas najbrž zanima, kako čezmerne koncentracije CO₂ vplivajo na človeški organizem, ali ne? Rekli bi lahko, da tako kot povečevanje tiraže avtomobilskega motorja na motor - s to razliko, da ne vemo natančno, do kod tiražo "človeškega motorja" sploh lahko povečujemo! Srce gotovo trpi, preiskati pa bo treba tudi temperature v črevesju in opraviti še nekaj drugih biokemičnih preiskav! To bomo izvedli v umetnih jamskih klimatskih pogojih, v laboratoriju - v drugi polovici oktobra, novembru in decembru, tako da bo konec tega leta precej rezultatov že znanih.

Vprašanje - Kako pa sploh merite, oziroma ste merili, fizične obremenitve na delovnih mestih, ki ste jih zajeli z raziskavo, in kaj bi že lahko rekli o obremenitvah na teh delovnih mestih na splošno?

Odgovor - Uporabili smo več metod. Ena od teh je bila sledeča! Delavci, ki smo jih vključili v raziskavo, so si na svojem delovnem mestu nadeli posebno aparaturo, jo med delom določen čas nosili in skozi njo izdihovali "predihan" zrak iz ozračja na delovnem mestu.

Na ta način smo - potem ko smo opravili še analizo vzorcev "predihanih količin zraka pod to aparaturo" in analizo vzorcev zraka iz ozračja na zajetih delovnih mestih - ugotovili količine kisika, ki so jih delavci med delom na teh delovnih mestih porabili pri dihanju povprečno na minuto.

S tem smo že bili pri cilju. Vemo namreč tole! Človek v normalnih delovnih razmerah oziroma na delovnem mestu, ki ga fizično ne preobremenjuje, porabi pri dihanju med delom povprečno 1 liter kisika na minuto in medtem potroši povprečno 5 kalorij svoje energije. Poleg tega pa vemo tudi, da je količina energije, ki jo človek porabi v določenem času pri delu, tem večja, čim večja je količina kisika, ki jo v tem času porabi pri dihanju. To pa pomeni, da so nam ugotovljene količine kisika, ki so jih delavci med delom na zajetih delovnih mestih porabili pri dihanju povprečno na minuto - povedale, kolikšne količine svoje energije le-ti med delom porabijo povprečno na minuto. Ob tem pa najbrž ni treba posebej razlagati, da so na posameznem delovnem mestu pri večji povprečni porabi energije na minuto tudi fizične obremenitve večje.

V odgovor na drugi del vprašanja pa lahko povem tole! Z metodo, ki sem jo pravkar orisal, smo ugotovili, da se pri posameznih delavcih med delom na zajetih delovnih mestih poraba njihove energije na minuto giblje med 3,5 - 11,5 kalorije, pri veliki večini delavcev pa okrog 6,7 kalorije. Ta vrednost (6,7 kalorije) pa je vrednost, ki velja za težko delo, vendar ne za zelo težko delo.

Vprašanje - In vaše ugotovitve o drugih obremenitvah pri delu na teh delovnih mestih?

Odgovor - Omenil sem že, da smo pri delavcih ugotovili manjše naglušnosti, in rečemo lahko, da so te najbrž posledica čezmernega ropota, recimo pri delu s strojčkom za privijanje in odvijanje matic objemk ločnega podporja ter delih pri čelnem transporterju, vrtaču v strop in še kje. Proti ropotu bo vsekakor treba čimprej ukrepati - zdaj rudarji ne nosijo nobenih sredstev, ki bi jih ščitila pred njim.

Vprašanje - Kaj pa prah; ali na splošno velja, da prah v premogovnikih ni posebno škodljiv?

Odgovor - To pa ne; v Porurju in francoskih premogovnikih, recimo, so med sloji premoga zelo trde kamene, kremen in podobne, in tod prihaja pri rudarjih do težkih silikoz. Sicer pa je prah, pa čeprav premogov, tudi v naših premogovnikih zlo, posebno zato, ker zmanjšuje osvetljenost delovnih prostorov, ki je že tako in tako premala. Tudi v vašem rudniku je osvetlje-

nost manjša, kot pa bi morala biti pri takem delu; ugotovili smo, da tudi akumulatorji naglavnih svetilk ne dajo od sebe, kar bi lahko - precej jih je, ki niso vedno dovolj napolnjeni, preden rudarji gredo z njimi v jamo. Pa temperatura - ta je na delovnih mestih, ki jih raziskujemo, previsoka z ozirom na težo dela.

Vprašanje - Ste si morebiti ustvarili tudi kakšno mnenje o vplivu tehnološkega procesa na obremenitve pri delu na delovnih mestih, ki jih raziskujete?

Odgovor - Distribucijo, porazdelitev delovnih opravil v delovnem času študiramo, vendar celotne slike še nimamo. Zato je zdaj še težko reči o tem kaj zanesljivega. Na splošno pa je naš vtis v tej zvezi ugoden. Ravno sedaj analiziramo na delovnih mestih, ki jih raziskujemo, spontane pavze. Se pravi, časovne razmake, ko delavec nima konkretnega dela - ko stoji, počiva oziroma ne dela enostavno zato, ker je organizacija dela taka, da nima kaj delati. In glede teh pavz, ki jih je nekaj, menim: še dobro, da so, ko pa kljub temu, da so, ugotavljamo tako visoke telesne obremenitve. Dejal bi, da delovne organizacije posvečajo preveč pozornosti organiziranemu delovnemu odmoru, o spontanah pavzah pa premalo vedo. Če je delo lahko, spontanah pavz pa polno, pa seveda spet ne velja, saj delo ne bi bilo ekonomično.

Vprašanje - Človek bi rekel, da je v nekaterih tehnoloških ko nestrnjenih delovnih enotah čas organizirane pavze - tiste pol ure odmora, ki gre vsakemu delavcu po zakonu - določen preveč administrativno, vsiljeno; mimo dejanske potrebe delavca po odmoru; kaj menite o tem?

Odgovor - Nekaj verjetno ni v redu s to pavzo, saj ena od naših analiz kaže, da ob koncu pavze pri delavcih ni pravega učinka počitka. Z drugimi besedami - utrujenost iz začetka pavze na koncu pavze ne pade izrazito oziroma za toliko, kot bi pričakovali.

Sploh pa je vprašanje, koliko bi sploh lahko padla, če človek med pavzo ostane na delovnem mestu, v istem temnem okolju, kjer še sedeti ne more udobno, in je tisto svojo malico, ki mu jo sproti "poprajo" padajoči drobci premoga in prahu - kot velja za vašega rudarja!

Nekaj v tej zvezi bi gotovo bilo treba ukreniti, samo kaj?!

Ob tem naj omenim, da so premog, premogovi drobci in prah, ki se nenehno vsipljejo rudarju kopaču v vašem rudniku na glavo, dejanska nevarnost in huda psihična obremenitev pri delu. Mnenja, češ tega se rudar navadi, so nesmiselna, kot bi, recimo, bilo nesmiselno mnenje: človek se navadi, da ga nekdo lahko ubije.

Seveda pa so podobne stalne nevarnosti tudi v drugih rudnikih; v Idriji, recimo, živo srebro, ki je zelo po-tuhnjena reč - odkopi v tem rudniku pa so seve čisto drugačni: pregledni, široki, mehanizirani.

Vprašanje - Na naših mehaniziranih odkopih niste bili?

Odgovor - Žal še ne, bom pa še prišel. Na mehaniziranih pripravah pa smo bili, in vem, da so razlike med

vašimi klasičnimi in mehaniziranimi odkopi pomembne.

Vprašanje - Kakšne pa imate načrte za nadaljnje raziskave delovnih mest?

Odgovor - V vašem rudniku bomo z zajemanjem podatkov, ki jih potrebujemo za raziskavo, do konca tega leta v glavnem končali. Potem bomo podobno delo verjetno opravili še v enem od Zasavskih premogovnikov (predvidevamo, da v zagorskem) in v rudniku kaolina Črna pri Kamniku. Sledila bo obdelava podatkov, ki jih

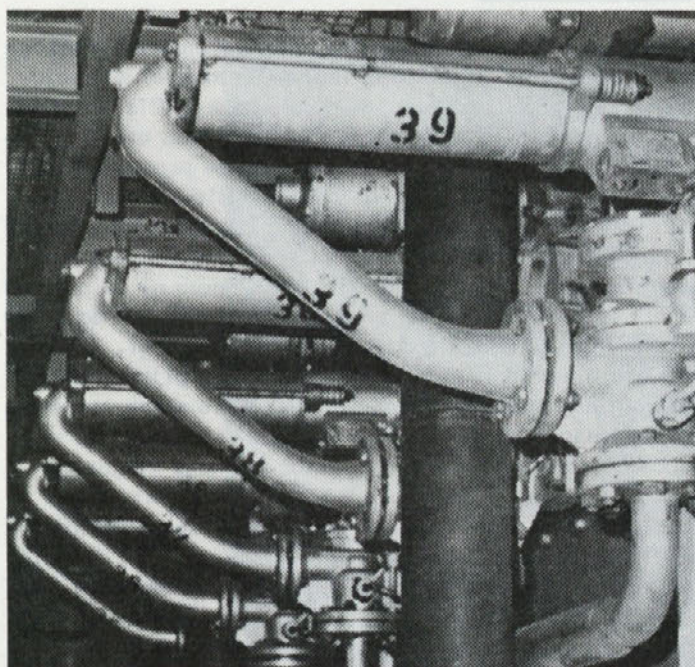
bomo zajeli v vašem in slednjih dveh rudnikih - podatke, ki smo jih zajeli v Idriji in Mežici, imamo tako že skoraj obdelane - zatem pa bomo vse skupaj vrgli na papir in objavili; računamo, da bo to opravljeno čez kako leto in pol.

Ko bomo z raziskavami v rudnikih končali, pa se name-ravamo lotiti širše raziskave delovnih mest pri predelavi železa in jekla. Da nam ne bi očitali, češ kovačeva kobilica je vedno bosa, pa imamo v načrtu še raziskavo nekaj delovnih mest v zdravstvu - določene obremenitve kirurških instrumentark pri nekaterih operacijah smo poskusno že obdelali.

Prav zanimivo za raziskavo pa bi bilo tudi delovno mesto strojepiske - obravnavanje tega delovnega mesta

sploh zanemarjamo.

Sicer pa marsikaj zanemarjamo in izpuščamo; na primer, ko pripravljamo predloge dokumentacij za invalidske komisije! Tak predlog vsebuje vrsto specialističnih izvidov, tako da o delavcu, na katerega se nanaša, vemo precej. Vendar vsa njegova preostala delazmožnost vedno le ni ocenjena, in to kljub temu, da invalidska komisija to šeposebno zahteva. Izvida o vidu, denimo, skoraj praviloma ni v teh predlogih, čeprav vemo, kako odvisna je delazmožnost od tega, kakšno vidno polje ima nekdo in ali ima globinski vid. Glede na to in podobne vrzeli se lahko vprašamo, ali invalidska komisija sploh lahko usmeri invalidnega delavca na ustrezno drugo delovno mesto; o tem, koliko člani invalidske komisije delovno mesto, ki ga priporočijo, dejansko poznajo, pa boljše, da ne govorimo. Ni dovolj, da delovno mesto gremo pogledat - moramo ga tudi izmeriti!

Iz TE Šoštanj - Nekaj rekonstruiranih izpihovalnikov saj na osnovi predloga racionalizacije Franca Jelena

Za rešitev takih problemov ne bo druge pomoči, kot da se gospodarstvo in zdravstvo konkretno dogovorita. Na raznih konferencah in sejah se res srečujemo in menimo, ne pa zmenimo za konkretne programe dela.

Vprašanje - In kako se razumete z rudarji, ki so vključeni v raziskavo?

Odgovor - Reči moram, da odlično sodelujejo; doslej še nikoli niso pokazali nejevolje, čeprav kaka preiskava včasih ni lahka, še zlasti, če poteka, medtem ko delajo. Pač čutijo probleme in upajo, da se jih bo dalo popraviti raziskavi boljše reševati. Veliko tudi sprašujejo o tem in onem v zvezi s cilji raziskave, vendar jim ne moremo odgovoriti na vse. Glede na to pa jim objava tega razgovora najbrž ne bo odveč.

Zelo na roke nam gredo tudi vaši vodstveni delavci.

Seveda pa tudi naše delo pri raziskavi v jami ni kar tako. To se vidi tudi po tem, ker je malo zdravnikov, ki

so pripravljani sleči zdravniški plašč in se iti "knapa".

(rb)

RACIONALIZATORSTVO

Franc JELEN, referent
strojnega vzdrževanja
v TE Šoštanj, o treh
svojih racionalizacijah

I. Rekonstrukcija izpihovalnikov saj
kotla bloka 1 in kotla bloka 2 TE Šoštanj

Vsi sodobni elektrarniški parni kotli z večjo zmogljivi-

vostjo imajo naprave, ki s paro ali komprimiranim zrakom odstranjujejo s cevi v notranjosti kotla žlindro in pepel. Te naprave imenujemo izpihovalniki saj.

Zakaj so te naprave potrebne? Zato, ker se bi drugače zaradi lastnosti goriva, ki zgoreva v kotlu (npr. premogov prah), nabralo in nalepilo na cevi veliko žlindre in pepela. Posledica tega pa bi bila, da bi v notranjost cevi, kjer se ustvarja para za pogon turboagregata, prihajalo manj toplote - to pa bi pomenilo tudi manj električne energije. Torej so te naprave potrebne zato, da je izkoristek toplote, ki jo "proizvaja" parni kotel, večji.

Izpihovalnike saj imajo tudi vsi parni kotli TE Šoštanj. Vendar z originalnimi izpihovalniki saj kotla 1 in kotla 2 (prvih dveh faz) smo imeli neprestane težave. Na njih je kar naprej prihajalo do okvar in zato cevi v kotlih ni bilo moč čistiti, kot bi bilo treba. Žlindra in pepel sta se na cevi nalepljala, in izkoristek toplotne energije, ki je nastajala v kotlu, se je manjšal. Žlindro in pepel se je včasih dalo odstraniti s cevi le mehansko.

Po drugi strani pa nam je tudi popraviljanje izpihovalnikov zadajalo velike težave, saj so običajno okvare na njih nastajale na mestih z razmeroma visokimi temperaturami za človeka (do 60 °C).

Zaradi teh razlogov sem začel razmišljati, kako izpihovalnike rekonstruirati, izboljšati. Po skrbni proučitvi delovanja in zgradbe enega od izpihovalnikov sem končno ugotovil, da je okvar na njih kriva njihova zgradba; uvidel sem, da med obratovanjem začnejo zaradi neustrezne zgradbe delovati v izpihovalnikih škodljivo jake sile, kakor tudi, kaj je treba spremeniti na napravah, da se bodo te sile občutno zmanjšale. Potem je bilo treba pripraviti le še potrebno dokumentacijo, rekonstruirati en izpihovalnik ter ga preizkusiti. Vse to je bilo kmalu uspešno za mano, zatem pa je sledila rekonstrukcija še vseh drugih izpihovalnikov kotla 1 in kotla 2 - tudi uspešna!

Izračuni kažejo, da s to racionalizacijo letno ustvarimo v naši TOZD 126 610,85 dinarja ekonomskega prihranka.

II. Jezovi za zmanjšanje hitrosti drsenja pepela po ceveh kotla V (faze III - 275 MW)

Izračuni kažejo, da smo s to racionalizacijo letno dosegli v naši TOZD 1 102 417 dinarjev ekonomskega prihranka.

S to racionalizacijo sem se ukvarjal v obdobju 1972 - 1973, v času najhujše energetske stiske, in to z uspehom na koncu. Izognili smo se tehnični pomanjkljivosti spodnjega dela tega kotla, lijaka; oziroma preprečili preveliko hitrost drsenja pepela po ceveh v tem delu kotla proti dogorevalni rešetki, posledica katere je bila hitra obraba cevi. To pa tako, da smo na cevi v tem delu kotla navarili sisteme jeklenih trakov - jezove!

III. Rekonstrukcija nameščanja drče za preusmeritev transporta žlindre od kotla V

S to tehnično izboljšavo smo letno ustvarili v TE Šoš-tanj 9 000 dinarjev ekonomskega prihranka.

Izboljšava je v tem, da sem prej težaško ročno nameščanje te drče olajšal z vzvodi na enostavno zamikanje v zaželeno lego. Vendar pred kratkim je to izboljšavo nadomestila boljša izboljšava.

Zakaj nov pravilnik?

Komisija REK Velenje za racionalizacije je do letošnjega oktobra delala po pravilniku iz leta 1972, ki ga je potrdil delavski svet bivše delovne organizacije RLV. Zaradi razvijajoče se samoupravne organiziranosti, ustanovitve nove delovne organizacije in zato, da bi na-gradjevanje racionalizatorstva bilo stimulatивnejše, pa je ta komisija v letih 1973-1975 na osnovi stališč mnogih naših delavcev pripravila osnutek novega pravilnika o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih idejah. Ta

osnutek so dobili politični štabi vseh naših TOZD, s prošnjo, da v novembru 1975 posredujejo svoja stališča oziroma pripombe o njem. Na osnovi pismenega odgovora komisije za racionalizacije TOZD TEŠ ter stališč delavcev TOZD TEŠ, TOZD RLV in DSSS je bil osnutek zatem dopolnjen in kot predlog pravilnika posredovan v obravnavo in sprejem delavskim svetom TOZD in DSSS REK Velenje. Predlog so obravnavali vsi delavski sveti, in sicer v obdobju od februarja do junija 1976, in z njim sta bila seznanjena tudi Društvo inženirjev in tehnikov Slovenije - sekcija REK Velenje ter organizacija ZSMS REK Velenje. Predlog pravilnika z vsemi zbranimi pripombami je nato sprejel delavski svet REK Velenje, na svojem 3. rednem zasedanju z dne 7. 10. 1976.

Bistvene značilnosti novega pravilnika

O izkazanih ekonomskih prihrankih pri uporabi vsakega predloga racionalizacije in izplačilih nagrad za racionalizacije odločajo delavski sveti tistih TOZD, ki predlog izkoriščajo. Nagrajujejo se le v praksi uspešno realizirani predlogi. Vsak avtor predloga prejme ob registraciji za pripravo vloge nadomestilo od 50 do 200 din (prej do 100 din). Za tehnično izboljšavo ali koristno idejo, ki se nanaša samo na večjo varnost ali olajšanje dela in se z ekonomskim izračunom ne da prikazati, se podeli enkratna nagrada, ki znaša 300 do 3 000 din (doslej je znašala do 1 000 din). Predlogi, ki se obnesejo v praksi in za katere je možen prikaz ekonomskega prihranka, se nagradijo po formulah za izračun osnove nagrade in tabele 76 pravilnika, s tem, da se upošteva osebni korekturni faktor vsakega vlagatelja (K). Ta faktor je zmnožek faktorjev: Ka (strokovna kvalifikacija, službeni položaj), Kb (stopnja racionalizacije, prekoračitev službene obveznosti), Kc (tehnična zahtevnost izvedbe), Kd (perspektiva uporabe), Ke (ideja, realizacija), Kg (starejši od enega leta do 1,5 leta), Ki (izvirnost ideje), Kx (varnost ali olajšanje dela), Ky (inflacijski faktor). V TOZD TEŠ pa imajo še faktor Kh (pogonska pripravljenost).

Nekaj računskih primerov!

Pri izkazanem ekonomskem prihranku 10 000 din in faktorju $K = 0,7$ znaša nagrada 700 din. Ekonomski prihranek 150 000 din pri faktorju $K = 0,7$ zagotavlja nagrada do 7 036 din. Pri ekonomskem prihranku 500 000 din in faktorju $K = 0,7$ pripada avtorju nagrada, ki znaša 13 235 din.

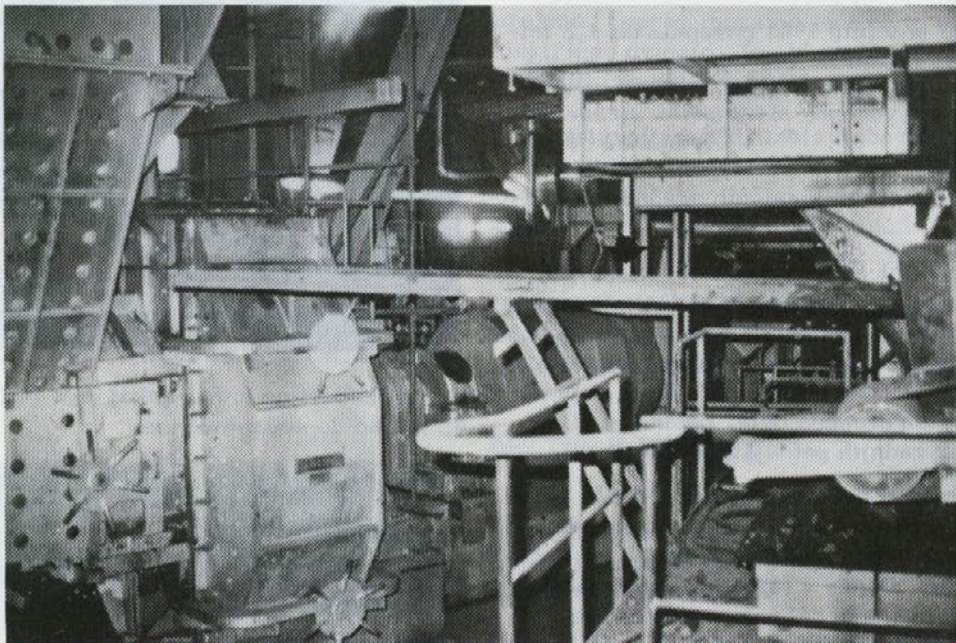
Navedene številke nazorno kažejo, da večina prihranka ne gre kot nagrada avtorju, temveč vsem delavcem v TOZD, in to kot prispevek k dohodku TOZD.

Čemu akcija za pospeševanje racionalizatorstva?

Racionalizatorji REK Velenje so v letu 1975 ustvarili ekonomski prihranek nad 2 600 000 din, v obdobju 1967 - 1975 pa nad 20 800 000 din. V zadnjih letih je s predlogi sodelovalo od 38 - 53 delavcev letno ali manj kot 1 % zaposlenih.

V inovacijski dejavnosti delovne organizacije "Meblo" iz Nove Gorice je lani sodelovalo 100 zaposlenih, ki so ustvarili okrog 6 milijonov din ekonomskega prihranka. Tovarna zdravil "Krka" Novo mesto je na račun izboljšav lani privarčevala okoli 8 milijonov din. V ZP "Iskra" Kranj pomeni notranja inventivna dejavnost pomemben delež razvoja. Prepričani, da samo nakup licenc ne zadošča, dajejo v tej delovni organizaciji približno 4 % celotnega dohodka za inovacije. V Jugoslaviji je to zelo veliko, v primerjavi s podobnimi tovarnami v razvitih državah v svetu pa razmeroma malo (v ZRN, na primer, letno namenijo za to dejavnost do 8 %, v ZDA pa celo do 15 % celotnega dohodka.). Pri nas je uspešno gospodarjenje kar precej odvisno od izboljšav tudi v železarni Jesenice. V vsem povojnem obdobju so v tej delovni organizaciji registrirali nad 2 300 izboljšav in samo v letu 1975 so prihranili na račun izboljšav nad 15 milijonov din ali 15 % ostanka dohodka.

Iz TE Šoštanj - Drča za preusmeritev transporta žilindre od kotla V po rekonstrukciji Franca Jelena; drčo kaže puščica.

V REK Velenje želimo, da bi število racionalizatorjev in racionalizacij bilo v prihodnje še večje; da bi še več delavcev z inventivnimi predlogi vplivalo na dvig kvalitete, večjo produktivnost, znižanje stroškov, večjo varnost in lažje združeno delo ter s tem na boljši poslovni rezultat tako posameznih TOZD kot celotne delovne organizacije REK Velenje. Doseganje ciljev bodo na osnovi novega pravilnika o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih idejah pospeševale komisije za racionalizacije, ki jih bodo ustanovile vse naše TOZD, in profesionalna služba za to področje, ki jo bomo ustanovili v REK Velenje. Le-ta se bo po zgledu podobnih služb v drugih organizacijah v SR Sloveniji ukvarjala izključno s problematiko inovacijske dejavnosti.

V REK Velenje poleg komisije za racionalizacije na ravni delovne organizacije že delujeta komisija za racionalizacije TOZD TEŠ in komisija za racionalizacije TOZD ZO.

Sedanjo komisijo za racionalizacije na ravni delovne or-

ganizacije je 23. 5. 1974 imenoval izvršilni odbor DS REK Velenje za gospodarsko politiko, in sicer za mandatno dobo dveh let.

V tej komisiji imamo zaenkrat samo 10 predstavnikov, in sicer naslednje:

- Vinko Gostenčnik (TOZD RLV-MT), predsednik;
- Alojz Jevšenak (DSSS), referent za strokovno pripravo predlogov;
- Miroslav Žolnir (DSSS), tajnik;
- Jože Počivalnik (TOZD TEŠ), član;
- Ludvik Hribar (TOZD RLV-MT), član;
- Ivan Gavez (TOZD ESO), član;
- Bernard Knez (TOZD ZO), član;
- Viktor Črep (TOZD AP), član;
- Mirko Sušnik (TOZD PZS), član;
- Franc Petauer (TOZD PGM), član.

Komisija za racionalizacije TOZD TEŠ uspešno dela od oktobra 1975 naprej; v njej so:

- Jože Počivalnik (investicijski sektor), predsednik;
- Marjan Potočnik (tehnični sektor), član;
- Giani Čop (tehnični sektor), član;
- Marjan Jedovnicki (tehnični sektor), član;
- Danilo Pelkič (tehnični sektor), član;
- Stane Sevčnikar (delavnice), član;
- Božo Uranjek (pogon), član;
- Marta Pirtovšek (strokovne službe), član;
- Ferdo Tamše (pogon), član.

Komisija za racionalizacije TOZD ZO je začela z delom v letošnjem letu; v njej so:

- Milan Hladin (lesni obrat), predsednik;
- Bernard Knez (strokovne službe), tajnik;
- Alojz Pristovšek (remontno-investicijski obrat), član;
- Friderik Grabner (mizarska delavnica), član;
- Franc Špegel (storitveni obrat), član.

M. Žolnir

Iz TOZD PGM

Racionalizacija, do katere je prišlo 15 let prepozno

28. maja 1960 so prišli na svetlo prvi zidaki iz elektrofiltrskega pepela šoštanjske elektrarne - in ta dan pomeni rojstvo poslovne dejavnosti današnje TOZD naše delovne organizacije PGM.

Razvoj proizvodnje teh zidakov ali elektrofiltrskih oblikovancev, kot jim pravimo, je po tem dnevu vse do lanskega leta šel navzgor. Vsekakor pa je šel navzgor, po 1. marcu 1961, ko je ta dejavnost prešla od ustanovitelja, nekdanjega gradbenega podjetja Gradbenik v Šoštanju, v okvir naše bivše delovne organizacije RLV.

Letna proizvodnja se je v letu 1961 povzpela na 4,8 milijona opečnih enot in potem iz leta v leto rasla in dosegla v letu 1974 vrhunec - 39,4 milijona opečnih enot.

Medtem se je ob proizvodnji elektrofiltrskih zidakov začela vse bolj uveljavljati tudi proizvodnja suhih malt iz elektrofiltrskega pepela in klasičnih prašnatih gradbenih materialov.

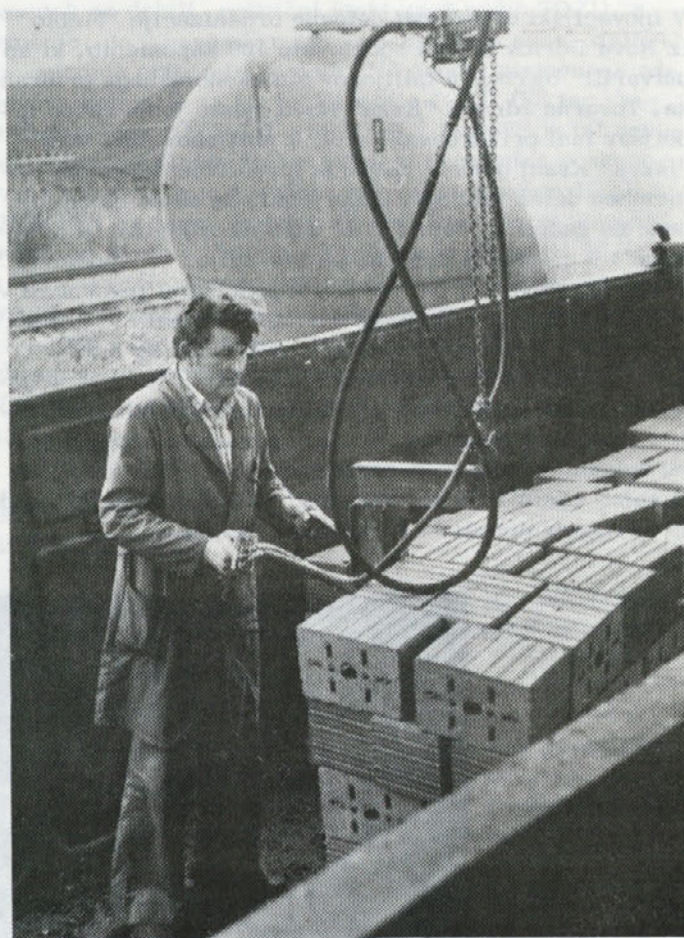
Samo v Velenju in okolici je prek dva tisoč stanovanj, ki imajo zidove iz zidakov nekdanje in sedanje tovarne elektrofiltrskih gradbenih elementov v Šoštanju, in že ta številka pove dosti o prispevku delavcev te tovarne k skupno ustvarjenemu družbenemu proizvodu in napredku naših organizacij združenega dela, občine in širše družbene skupnosti v zadnjih petnajstih letih.

Vendar po obdobju med koncem novembra 1974 in majem 1975, po obdobju prestavitve in rekonstrukcije tovarne, ki jo je terjala izgradnja TE Šoštanj IV, je začela dejavnost propadati. Danes v temeljni organizaciji PGM in na ravni celotne naše delovne organizacije ugotavljajo:

- Popraševanje po oblikovancih TOZD PGM je kritično upadlo in se, kot kaže, ne bo povečalo. Zato je treba z njihovo proizvodnjo čimprej prenehati, osnovna delovna sredstva za to dejavnost pa izločiti iz aktivnih sredstev v mirovanje.
- Obenem pa je treba poskrbeti za izdelavo študij o možnostih za preusmeritev nerentabilnih proizvodnih zmogljivosti TOZD PGM; zagotoviti finančna sredstva, ki so za to potrebna; zaposliti delavce, ki bodo TOZD PGM odveč, v drugih naših TOZD ter skleniti dogovor temeljnih organizacij REK Velenje o ukrepih za pokritje poslovne izgube TOZD PGM do konca tekočega leta. Ta je ob koncu septembra znašala okrog 270 milijonov starih dinarjev in bo ob koncu leta še veliko večja, če se bo proizvodnja oblikovancev nadaljevala.

Toliko za uvod, po katerem boste razumeli, da je racionalizacija, o kateri bogovor, resnično prišla 15 let prepozno - in hkrati morda pomislili, kaj pa če zamuda

pri tej zadevi ne kaže, zakaj je v TOZD PGM sploh lahko prišlo do sedanje krize!

Za katero racionalizacijo gre?

1. Za napol dokončano ureditev mehaniziranega nalaganja elektrofiltrskih oblikovancev na koncu proizvodnega traku - na paletu, ki jo, potem ko je zadosti naložena, odpelje viličar!
2. Za v glavnem dokončano ureditev mehaniziranega dvigovanja celotnih tovorov oblikovancev s palet ter obenem nakladanja celotnih tovorov na tovarna vozila.

Razgovor z Miletom Maksimovičem, avtorjem racionalizacije

Mile, iz katerih nagibov ste se lotili mehaniziranja tega dela v vaši temeljni organizaciji?

Letos v začetku spomladi bi po načrtu za sanacijo poslovanja naše TOZD, ki smo ga sprejeli ob koncu lanskega leta, naj ponovno začeli z delom v dveh izmenah. Vendar delavcev smo imeli le za eno izmeno, saj je

lani, ko so zidaki začeli slabo iti v prodajo in smo zato eno delovno izmeno ukinili, del naših delavcev odšel delat v druge TOZD.

Torej bi bilo treba število delavcev povečati, potem pa, če se bi prodaja zopet ustavila - in ustavila se je - nekaj delavcem spet iskati delo drugje. A v to na noben način nismo hoteli iti. Že prej smo začeli iskati rešitve, kako bi z enakim številom delavcev lahko obratovali v dveh izmenah. In tako sem jaz videl, da bi z mehaniziranjem transporta oblikovancev s traku in potem na železniške vagonne lahko sprostili nekaj delavcev!

Prej pa niste pomislili na to?

Seveda sem, že pred štirimi leti, ob predzadnji rekonstrukciji tovarne, še na prejšnji lokaciji. Vsak je lahko videl, koliko ljudje trpijo pri tem delu! Mislil, ženske, ker moških sploh nismo mogli dobiti zanj. Dež, sneg, mraz - pa do 60 ton je morala ena ženska preložiti na dan.

Tudi drugi so mislili! V našem, rudniškem konstrukcijskem biroju so za del tega problema imeli v načrtu že jasno rešitev. Nekje pri Novi Gorici so videli stroj, ki bi ga lahko uporabili za nalaganje zidakov na koncu proizvodnega traka - na palete. Potem pa ni bilo še s tem nič - le železniška nakladalna rampa je dobila streho!

Prehladi, bolezn, invalidnosti in dejstvo, da so to delo opravljale ženske - se ni ob tem nihče pošteno zamislil?

Delavci smo se že - kolikokrat. Ko pa bi bilo treba človeku omogočiti, da se bi lotil dela, ali dati denar iz "skupnega žaklja", smo slišali vedno le: počakajmo še malo, počakajmo!

Do kod pa ste pravzaprav prišli s celotno rešitvijo?

Pri traku v hali še vedno ročno nalagajo na palete, ker ni mogoče nabaviti električnega dvigala, potrebnega za dvig pnevmatskih klešč, ki sem jih izdelal jaz, in sicer takrat, ko te zagrabi ob traku pripravljeno plast 4-krat po 6 zidakov, katerih je treba prenesti na eno paleto 4 - 6. Vse drugo pa imamo: potrebno nosilno ogrodje za vse skupaj pa priključke in pritikline priključkov za vodenje delovanja klešč in dvigala. Sicer pa imamo v načrtu še eno, boljše rešitev za mehanizirano nalaganje palet pri traku!

Zunaj, na železniški rampi, pa je v glavnem že vse urejeno, čeprav moramo tudi za to mesto dobiti enako električno dvigalo. To, ki ga imamo, sem si namreč sposodil. Seveda pa bi bilo mogoče vse, kar je urejeno za nalaganje železniških vagonov, uporabiti tudi za nalaganje kamionov!

Omenjeno električno dvigalo ste si sposodili. Kako pa ste prišli do drugih potrebnih materialov in naprav?

Nekaj zahtevnejših delov sem si nabavil na svoje stroške, potrebne cevi, vijake, matice in material za varjenje ter podobno pa sem dobil od TOZD.

Kdo vam je pomagal?

Ideja je moja in več kot pol vloženega obrtniškega dela - le pri varjenju sta mi pomagala naša delavca Marjan Puc in Avgust Jandrož.

Po organizacijski in moralni plati pa mi je največ pomagal ing. Miran Zager, tehnični vodja naše tovarne. Spodbujal me je, bodril in poskrbel, da mi je ing. Jurij Globačnik iz konstrukcijskega biroja naše delovne organizacije narisal načrte in uredil tudi drugo tehnično dokumentacijo.

Ali se je morda našel tudi kdo, ki vam je poskušal kljubovati - iz zavisti izničiti vaše delo, na ta ali oni način ukrasti idejo, ipd.?

Veste, na to vprašanje pa raje ne bom odgovoril; če je kaj bilo, je bilo.

In koliko mislite, da bi lahko bilo ekonomskega prihranka?

Tega ne vem, vem pa, da bi po dokončni uvedbi te racionalizacije pri nakladanju potrebovali 4 delavce manj, oziroma da ženskam ne bi bilo treba več opravljati tega grobega in napornega dela. Stalno bi bil potreben za to delo le en delavec, občasno pa dva.

Pa še o sebi kaj povejte!

Iz Šabca sem - Srb, rojen leta petintrideset. Zmlada sirota. Starše so mi takoj ob začetku vojne pobili Nemci - pa še hišo so nam požgali. Zato, ker je najstarejši brat ob njihovi invaziji pomagal razstreliti neki most. V Šabcu imam še enega, mlajšega brata - od otrok nas je bilo le troje bratov - pa strica in bratranca.

Po vojni sem kot vojna sirota živel v internatih. Poklica sem se izučil v Beogradu - pri "7. JULU" - izučen gradbeni strojnik sem, želel pa sem se izučiti za avtomehanika, a ni bilo priložnosti.

Delati sem začel v tovarni prehrabmenih izdelkov "Šabčanka" v Šabcu - bil sem tudi dežurni ključavničar in vodja izmene. Že med to zaposlitvijo sem rad vrtal v kakšno stvar. Recimo, verigo od bicikla - ker takrat (okrog leta '53) ni bilo ne vem koliko standardnih materialov - sem koristno uporabil za odstranjevanje konzerv po zaprtju izpred delavca, delavke.

Potem je prišla vojaščina, kjer sem se spoprijateljil z nekim Novakom, Francem iz Ljubljane, in po vojski, leta '58, na vrat na nos odšel v Slovenijo. Delo sem dobil pri Gradbeniku Šoštanj, ki ga zdaj že dolgo ni več - je pa bil "oče" naše dejavnosti.

Tudi v našem rudniku sem delal, v jami, 2 meseca - okrog leta '62. In še v TE Šoštanj 6 mesecev - bil sem buldožerist. Drugače pa sem vseskozi v obratu EFE.

To bi bilo nekaj od vsega; v TOZD PGM pa sem, kot veste, vodja izmene. In predsednik osnovne sindikalne organizacije, a glede tega se ne morem nič pohvaliti! Tudi druge družbenopolitične organizacije naše TOZD niso dovolj aktivne - največ zaradi tega, ker nas je malo in še veliko delavk mater.

Mnenja nekaj delavcev iz TOZD PGM o Miletovi racionalizaciji

Fanika Pahole, zdaj delavka za trakom, prej nakladalka - Do 60 ton zidakov je morala prej ena nas naložiti dnevno. Zdaj smo tega rešene. Krvavo smo si prislužile tisti denar. Pa še zidaki se bodo zdaj pri nakladanju manj poškodovali. Sedemnajsto leto sem že v obratu EFE - in hvaležna kot sem Miletu, vem, zakaj sem. Zdaj tako rekoč smeje in že v 20 minutah en človek naloži vagon.

Anica Reherman, petnajsto leto delovnega staža se ji izteka v obratu EFE, tudi ona je nakladala zidake - Mile nas je rešil nadaljnje tlake; seveda, če bomo zidake sploh še izdelovali. Če bi se vsi pri vsem toliko prizadevali, kot se je pri tem Mile, zdaj ne bi bili tam, kjer smo.

Milan Grah, še mlad delavec, voznik viličarja - Miletova izboljšava se dobro obnese. Zastojev pri nalaganju zidakov na vagone zdaj ni. Pri nalaganju je moralo biti prej 5 žensk, pogostoma še več; še trak je bilo treba včasih ustaviti, da smo pravočasno naložili. Ženske so Miletu hvaležne.

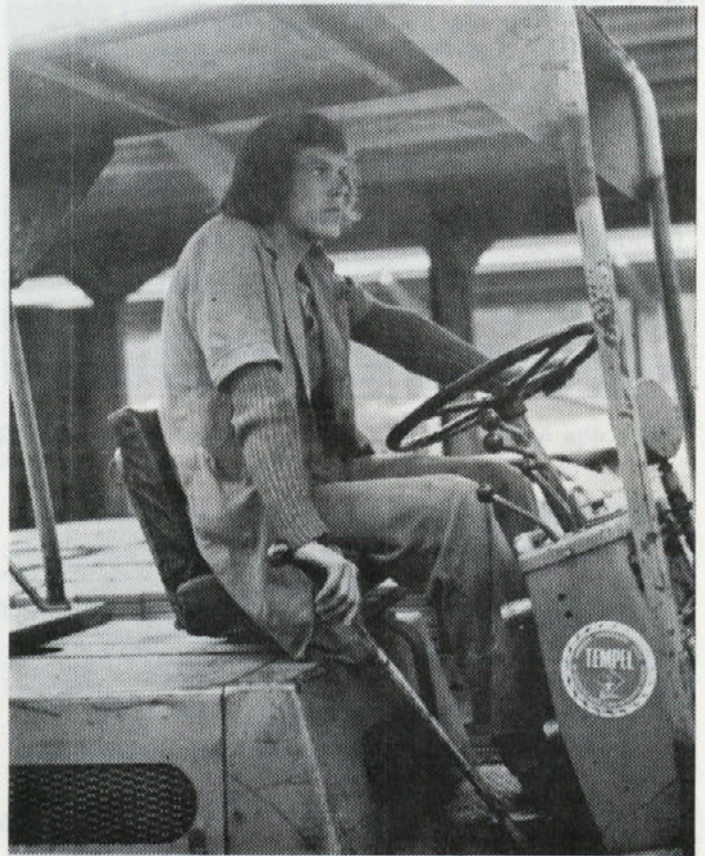
Če smo kaj aktivni v naši organizaciji ZK in sindikata

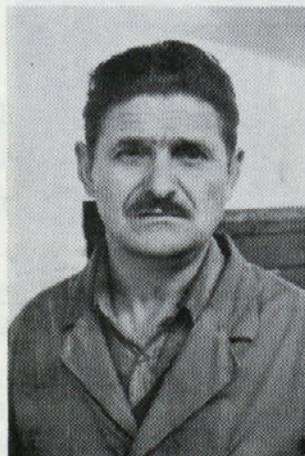
Fanika PAHOLE

Anica REHERMAN

Milan GRAH

Maks PEPELNIK

Rudi PIREČNIK

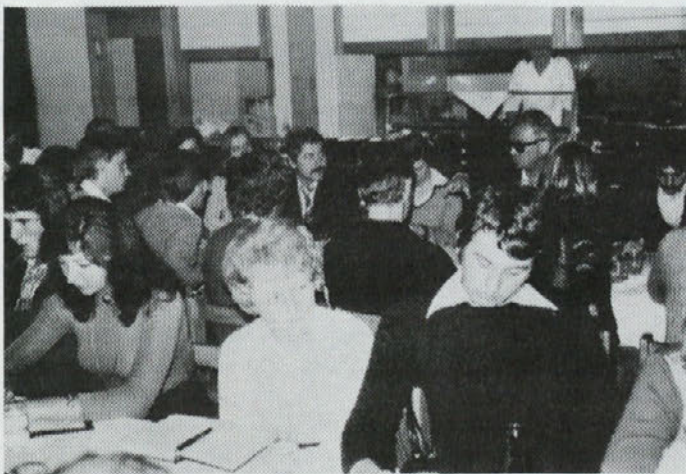
pa mladine? Bolj mrtvo je vse! Pa tudi od samoupravnih organov vemo v glavnem le za delavski svet. Nas je pač malo!

Naša izguba? Skrbi nas, saj bo tepla najbolj le navadne delavce!

Maks Pepelnik, 20 let dela v obratu EFE, zdaj je odpravnik proizvodov TOZD PGM - Do 4 500 zidakov je prej dnevno šlo skozi roke ene nakladalke, en zidak tehta okrog 14 kg, in to dovolj pove, kaj pomeni ta izboljšava. Pa še hitreje in bolj kvalitetno se zidaki zdaj naložijo.

Rudi Pirečnik, trinajsto leto v obratu EFE, voznik viličarja - Delo nakladalk je bilo nepopisno težko. Iskreno govorim: vedno so se mi smilile, kadar sem jih gledal, kako so odprle vrata vagonov in se lotile nakladanja. Žalostno pa se mi zdi, da smo do te izboljšave prišli šele zdaj, po petnajstih letih - v času, ko se sprašujemo, ali bomo zidake sploh še izdelovali.

(rb) in L.O.

S tridnevne politične šole mladih v naši občini na Golteh, ki se je začela 22. oktobra zjutraj.

Srečko Zamuda

Nova oblika organiziranosti nas mladih rojeva prve sadove

NAŠI MLADI SO TEŽIŠČE SVOJEGA DELOVANJA PRE- NESLI V OSNOVNE ORGANIZACIJE "ZSMS" - AKCIJSKI PROGRAM ZA LETO 1976 BO SICER IZPOLNJEN, VENDAR BREZ AKTIVNE UDELEŽBE VEČINE ČLANSTVA - SMERNICE MINULE POLITIČNE ŠOLE NA GOLTEH SO DOBRA PODLAGA ZA NADALJNJE DELOVANJE NAŠIH MLADIH.

Ko govorimo o današnji organiziranosti ZSMS v REK

Velenje, se moramo ozreti najprej v preteklost in se spomniti prejšnjih oblik delovanja mladih.

Do 9. kongresa Zveze socialistične mladine Slovenije, ki je bil novembra 1974 v Moravcih in na katerem so si mladi postavili dolgoročnejske osnove za svoje delo, se je njihova aktivnost v delovnih organizacijah uresničevala predvsem na ravni koordinacijskih konferenc. Le-te so bile tudi edini organ, ki je lahko deloval navzven, to je, sodeloval z drugimi organizacijami.

Takšno načelo delovanja ZSMS pa so sklepi 9. kongresa razveljavili in obenem prinesli zahtevo za temeljito preureditev organiziranosti in delovanja organizacije mladih na vseh ravneh. S kongresnimi sklepi se je težišče dela preneslo v osnovne organizacije ZSMS.

S pripravami na preureditev organiziranosti mladinske organizacije smo tudi v naši delovni organizaciji pričeli kmalu po 9. kongresu. Današnja oblika delovanja, po kateri ima naša organizacija ZSMS kar 19 osnovnih organizacij, pa je bila dokončno sprejeta na programsko-volilni konferenci 14. marca letos.

Pa pogledjmo, kako so razporejene osnovne organizacije pri nas!

V temeljnih organizacijah združenega dela RLV je 9 osnovnih organizacij, ki se zato, da se bi lahko uveljavljali njihovi skupni interesi in boljše vodilo njihovo delovanje, povezujejo v koordinacijsko konferenco osnovnih organizacij ZSMS RLV. Prav tako se v koordinacijsko konferenco povezujejo osnovne organizacije Strojni obrat, Elektro obrat in Vodovodno-toplovodni obrat iz TOZD Elektrostrojni obrati.

V TOZD Termoelektrarna Šoštanj, Zunanji obrati, Proizvodnja gradbenega materiala, Avtopark ter Plastika in zaščitna sredstva pa deluje po ena osnovna organizacija ZSMS, zato tako povezovanje znotraj TOZD ne pride v poštev.

Tudi v osnovni organizaciji ZSMS DSSS, v katero so vključeni še mladinci iz TOZD Tiskarna, Stanovanjsko gospodarstvo ter Družbena prehrana in gostinstvo, ni izpeljana podobna organiziranost, saj je v naštetih TOZD malo mladincev.

Končno imamo še osnovno organizacijo ZSMS Samski domovi, ki je posebna oblika delovanja mladih v naši delovni organizaciji.

Vse osnovne organizacije, ki delujejo v našem kolektivu, pa se na ravni delovne organizacije povezujejo v koordinacijski svet osnovnih organizacij ZSMS REK Velenje. Poleg tega pa imajo svoje delegate tudi v konferenci mladih delavcev pri občinski konferenci ZSMS Velenje ter v koordinacijskem svetu ZSMS SOZD Elektrogospodarstvo Slovenije.

Takšna oblika organiziranosti omogoča vsemu članstvu ZSMS v naši delovni organizaciji aktivno delovanje pri uresničevanju vseh najpomembnejših akcijskih programov ZSMS. Kljub temu pa ob podatku, da so kar 2 303 delavci v našem kolektivu člani ZSMS, ugotovljamo potrebo po izpopolnitvi njihove organiziranosti, saj je še vedno premalo aktivnih članov.

Izpolnjevanje akcijskega programa

V tem času potekajo programske in volilne konference naših osnovnih organizacij, meseca decembra pa bo na vrsti programska konferenca koordinacijskega sveta osnovnih organizacij ZSMS REK Velenje. Zato je zdaj že možno ocenjevati delo, opravljeno v zadnjem obdobju.

Ob tem lahko ugotovimo, da je predsedstvo - izvršni organ koordinacijskega sveta OO ZSMS - sprejeti program dela v celoti uresničilo. Pri uresničevanju dogovorjenih nalog v osnovnih organizacijah ZSMS pa je bilo moč opaziti, da vse delo v večini primerov leži le na

Protest učencev naših osnovnih šol in mlajših članov ZSMS v petek, 12. novembra, na Titovem trgu

posameznikih in da je zato nekaj takih osnovnih organizacij, ki niso bile dovolj aktivne.

Osnovni vzrok za to dejstvo je predvsem v tem, da smo pri kadrovanju v organe premalo pozorni na mlade člane ZK. Od njih ne zahtevamo udeležbe pri družbenopolitičnem delu in jih puščamo pasivne. Tiste, ki smo jih mobilizirali, a niso aktivni, pa ne pokličemo na partijsko odgovornost. Zato bo treba na volilnih konferencah, v skladu s temi ugotovitvami, nedelavne člane izvršnih organov zamenjati.

V poedinah temeljnih organizacijah združenega dela posvečajo delu osnovnih organizacij ZSMS nasploh premalo skrbi. Dogaja se, da celo sekretar osnovne organizacije ZK ne ve, kaj mladina v TOZD oz. DSSS dela. Tako bo tudi po tej strani potrebna večja zainteresiranost kakor tudi večja soodgovornost za izvajanje nalog mladih.

Seveda je treba omeniti še objektivne težave, ki zavirajo delo članstva v osnovnih organizacijah ZSMS. Gre predvsem za precejšnjo razdrobljenost delavcev po deloviščih, premeščanja in fluktuacijo, to je, odhajanje starih in prihajanje novih delavcev. Recimo, zelo težko je obdržati že nespremenjena vodstva organizacij mladih za eno mandatno dobo in le malokje ga je mogoče postopno tudi pomlajevati.

Smernice za nadaljnje delo

Naštete težave nam zgovorno kažejo, v katero smer moramo najprej usmeriti naša prizadevanja v prihodnjem obdobju.

Naprvo moramo premostiti kadrovske težave. To pa bo mogoče le tedaj, če bomo predhodno poskrbeli za izobraževanje vsega članstva. Ena takšnih oblik, ki pa še ni dovolj pogosta, bi bila politična šola, ki smo jo omenili. To šolo je končalo kar 66 naših mladincev. V novem programu dela mladih pa bo treba izobraževanje še bolj široko zasnovati.

Vedno ugotavljamo, da je premalo storjenega tudi na področju obveščanja. Torej se bo treba v bodoče bolj zavedati tudi obveznosti in pravic v tej zvezi ter iskati vse možnosti, da bi bilo članstvo o delu osnovnih organizacij in njihovih organov sproti in celovito obveščeno.

V prihodnje prav tako ne bomo več smeli ostajati tako zaprti v mejah delovne organizacije, kot smo zdaj, ampak se bomo morali povezovati tudi s članstvom osnovnih organizacij ZSMS v drugih delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Kaže se potreba po organiziranju problemskih srečanj mladih, na katerih bi obravnavali vprašanja, ki zadevajo vse članstvo ZSMS. Pri tej dejavnosti pa bo morala svojo vlogo odigrati tudi občinska konferenca ZSMS, ki v preteklem obdobju ni delovala na tem področju.

Največ dela nas seveda čaka v lastni delovni organizaciji. V njej bomo morali skrbeti predvsem za uveljavitev določil novega zakona o združenem delu. Pričakovati je, da se bomo vsi mladi skupaj z drugimi aktivno vključevali prav na tem področju in z revolucionarno idejnostjo prispevali svoj delež k uresničevanju tega pomembnega dokumenta.

Ob tem pa je treba poudariti še, da so smernice, sprejete v politični šoli na Golteh, najboljša podlaga za uresničevanje nalog, ki jih bomo na decembrski programski konferenci opredelili tudi s programom dela za prihodnje leto.

PRIPIS UREDNIŠTVA - V eni prihodnjih številok bo temu članku sledila reportaža o politični šoli na Golteh.

Ob 29. novembru, dnevu republike, vsem delavkam in delavcem v REK Velenje - zlasti pa rudarjem, ki so ponovili lanskoletno akcijo ob tem našem velikem prazniku - čestitamo in želimo, da bi praznične dneve preživeli kar najbolj prijetno!

Samoupravni organi in organi
družbenopolitičnih organizacij REK Velenje

Srečno!